

HAUNTOTOPIA

Gentofte Hovedbibliotek hjemsøger mig. Bygningens luftige arkitektur med dens klare linjer, dens sarte lysindfald, smagfulde indretning og velfungerende sociale, kulturelle og arkivariske rum, påtvinger sig adgang til min underbevidsthed, som et egenrådigt heterotopisk spøgelse. Stedet er en aflejningsgrund for en verden af tekst; et depot for idealer, en rumlig repræsentation af verden som et stiliseret og idealiseret mikrokosmos. Jeg vågner om natten fra et mareridt, hvor selve matriklen har løsrevet sig fra sin geografi og forfølger mig med sin moderne, antiseptiske hvidhed, flagrende umuligt som et civilisationens banner i beton og glas.

Alle steder er hjemsøgte, men nogle mere end andre. Arkivet må siges at være et noget nært naturligt habitat for spøgelse. De er indlejret i dets infrastruktur, som støv på bunden af dets indre nat. Jeg kan ikke gå ind et bibliotek uden at gennemspille en scene fra *Ghostbusters*, hvor bibliotekarens svævende spøgelse i de lyserøde genvanter tysser på mig fra et frygteligt rum mellem rækker af tavse bøger, som en rematerialisation af selve stedets sakrale princip og autoritet. Biblioteket er et socialt og levende rum, konstrueret som et arkiv for hukommelsespor af forlattede for- og fremtider. Der er noget udødt over arkivet. Noget umuligt i dets indbyggede ide om evighed, der strides med samlingens materielle forgængelighed og arkitekturens begrænsninger og entropi – dens uundgåelige nedbrydelse og strukturelle forvitring.

///

Selve ordet *arkiv* stammer fra det græske ord *Archeion*, hvilket betyder hjemsted for *Archon*. I det gamle Grækenland var *Archon* den øverste dommer, udgangspunktet for Loven, og alle officielle papirer blev opbevaret i hans hus. I den tidligste betydning har arkivet derfor en konnotation af at være magtens sæde, det fysiske hjemsted for selve loven. Arkivets formål er at organisere og opbevare medier. Det kan huse trykte tekster, film, elektronisk data eller andre medier i stand til at blive lagret. Samtidig er arkivet selv et medium - et medium for lagring. Materialet som det indeholder, eksisterer ofte i modsatrettede roller, som beskyttet materiale og materiale til rådighed for brug. Denne dobbelte funktion er særligt påfaldende ved biblioteket. Det vekslende forhold mellem lagring og tilgængelighed komplicerer arkivets formål, således at hvert arkiv skal finde sin egen syntese mellem disse principper. Arkivets afgørende kvalitet er, at det materialiserer hukommelse; arkivet er således en protese som supplerer den menneskelige hjernes begrænsede kapacitet for opbevaring. Ethvert arkiv er af natur både progressivt og konservativt på samme tid. Det kan være emanciperende i sit generelle formål og i sin funktion af at tjene (enten samfundet eller en del heraf) til videreførelse af erindring og udvidelse den kulturelle arv. Det arkiverede materiales "kunstige hukommelse" repræsenterer både en udvidelse af hukommelse og en tingsliggørelse af glemslen.

///

Jeg har en tilbagevendende drøm, som egentligt er et mareridt om, at alle bøgerne i biblioteket samtidigt og øresønderrivende begynder at læse sig selv højt, hele den strukturelle orden (Andesbjergene - Anden Verdenskrig - Amager, byplan for - og andre ting, der begynder med A) opløser sig i en kakofoni af ikke-information. En ophobning af spøgelse (enhver bog, du åbner, vil være en spøgelsehistorie, som en genkaldelse af noget, som ikke er mere). Arkivet er hjemsøgt af fortiden, en fortid, der hjemsøger samtiden. Og Arkivet er hjemsøgt af fremtiden og den uvished, som denne danner for arkivets relevans og overlevelse.

Arkivet producerer og reproducerer sin egen relevans, men også sin egen form for glemsel, sorte huller i informationsophobningen. Det billedliggør den mulige umulighed, der ligger i ønsket om at ophobe fortiden som et aflukket rum.

///

Ordet hjemssøgelse har en grundlæggende klang af melankoli og længsel; en søgen efter forankring i en trykthedsskabende geografi. I sin bog, *Specters of Marx*, introducerede den franske filosof Jacques Derrida begrebet *Hauntologi* – hvilket han definerer som ”fortiden i nutiden i fremtiden”. Her peger Derrida på, hvordan Marx og Engels i 1848 skrev om det kommunistiske spøgelse, der ville hjemssøge Europa, og på, at det var et spøgelse fra fremtiden, der skulle gå gennem Europa. Da Derrida skriver *Specters of Marx* i 1993, fremmaner han et fremtidsaspekt hos dette ”det kommunistiske spøgelse”, ved ikke at ville lade spøgelse blive stedt til hvile i nostalgis gravkammer.

Spøgelse er det, som ikke er dødt og ej heller levende, ikke tilstede og ej heller fraværende. Det er henvendelsen og den anden; det som er os fundamentalt fremmed. Genfærdet er det umuliges mulighed, det immaterielles realitet, gæsten og genkomsten. Genfærdet er en radikal figur for *den anden*; den, der ikke bare kommer fra et andet sted, men også fra en anden tid. Den, der ryster de kategorier, vi forstår os selv og verden i, ikke mindst den kategorielle, ontologiske skelnen mellem væren og ikke-væren. **Hauntologi er sært enslydende med ontologi, men hvor ontologi er læren om væren, så er hauntologi læren om ikke-væren, det spektrale.** Det spektrale forplanter sig konstant i det værende. Det immaterielle aflejrer sig i al vores omgang med ting, som reminiscens af vores væren i de rum og geografier, vi er i.

På engelsk hedder At Hjemssøge *To Haunt*, hvilket kommer fra *haunten* (”at opholde sig, bebo, anvende, benytte”), hvilket kommer fra protogermansk *haimatjaną* (”At huse eller bringe hjem”) eller det danske *Haandtere*. Selve begrebet peger på en betydnings- og værensmæssig opløsningsproces. Fra håndteringen af materielle objekter og beboelsen af menneskelige geografier, til en immateriel eller spektral bevidsthedssøgen efter hjem i verden. *Hjemssøgelse* er næsten altid forbundet til en konkret geografi og ofte forankret i en arkitektonisk kontekst. På den led forplanter hjemssøgelsen sig i arkitekturen og gør selve denne til det hjemssøgende. En spøgelsesarkitektur.

///

Jeg har ikke bare villet forsøge at tale om spøgelse, men også få spøgelse i tale, og der er et sammenfald her, mellem at åbne sig for henvendelse og selv at henvende sig.

I Gentofte Hovedbiblioteks kælder antager jeg karakter af en Poltergeist. Et (sem)immaterielt spøgelse, der kun kan interagere med verden gennem håndtering af materielle ting, jeg flytter rundt på de arkiverede objekter, stjæler bøger, kartotekskort og rullefogne, åbner forseglede luger i væggene, drejer på termostater og udluftning. Herved, i kælderen, er jeg *en anden* og hjemssøgelsen bliver en taktik til at trænge ind i stedets underbevidsthed. En form for spektral-psykogeografi.

De to største trusler mod arkivet er katastrofe og entropi – tabet af orden og system, opløsningen af struktur. Alt fra jordskælv, oversvømmelse, ildebrand og pludselig istid til generel overflødigghed, forsømmelse og glemsel. Skulle man psykoanalysere arkivet, kunne man måske mene, at jo mere perfekt arkivet bliver, jo mere det bliver et selvstændigt medie for den repetitive opsamling af andre medier, jo mere repræsenterer det også et centralt aspekt af dødsdrift – et sted, der underbevidst længes efter sin egen undergang. En systematisering af *Hoarding* - tvangsophobning af genstande, som en *Aufhebung* af det enkelte objekts betydning i systemer udenfor ophobningen. Tingene stabler sig op - også i systemets periferi. Den centrale samling har én funktion, den perifære og ufrivillige arkiveringsproces, som finder sted omkring og i ethvert arkiv en anden.

De to kan ikke skilles ad.

///

Problemet med utopi er, at den mangler en egenlig geografisk locus, en placering. Filosofen Michel Foucault udarbejdede begrebet *Heterotopi*, som middel til at beskrive steder og rum inden for den menneskelige geografi, der fungerer som rum af *andethed*. Steder, som hverken er her eller der, som på en gang er fysiske og psykiske, såsom rummet af et telefonopkald eller det øjeblik, hvor du ser dig selv i spejlet. Steder, som både kan skabe rum, der er illusoriske og derved gøre deres omkringliggende geografi *virkelig*, eller steder som skaber en egen virkelighed, en perfektioneret og idealiseret version af deres omkringliggende geografi (mere virkelig end virkeligheden). Steder, som både kan indskrive sig i - og omskrive magtstrukturer i samfundet.

Foucault er også hernede i bibliotekets kælder; han er død. Fra et hinsides hvisker han på et fransk, jeg ikke forstå. Jeg prøver at undslippe det teoretiske gespenst og flygter ind i det lokalhistoriske arkiv. Her hvirvler støvet også, men anderledes, langsommere. Jeg har hele tiden fornemmelsen af, at noget er ved at forsvinde. Måske er dette spøgelse, den kommende glemsel.

Ved at sammensætte mange steder i et rum destabiliserer heterotopien den grund, hvorpå vi bygger viden. Men heterotopien er altid forbundet til den dominerende orden og brydes med denne for at danne nye former for viden. Dette kan hjælpe os til at gense grundlaget for vores individuelle viden og væren; men heterotopierne kan ikke tage os uden for denne viden eller befri os fra magtrelationer. Jeg kan ikke længere slippe ud af Gentofte Hovedbibliotek. Det forfølger mig som en uantastelig dobbeltgænger af en ide, som et arkitektonisk ekko af en vision om et sted.

Over mig drømmer arkitekturen. Bibliotekets brugere og medarbejdere bevæger sig gennem bygningens anlagte perspektiver, de er indrammet af bibliotekets blik. I en død vinkel bag varmecentralen nederst i kælderen, der hvor væggene bliver til anløbende landkort af fugt og tid, der langsomt sætter sig i betonen, dér strækker bygningen en arm af kabler ud og hvisker som en anden klabautermand: "**Hauntotopi**".

En *Hauntotopi* kunne være en term til at beskrive rum, som har flere undvigende spektrale lag (som i tidlige, historiske, metafysiske, usynlige lag), og som huser disse lag som en form for parallel infrastruktur.

Generelt kunne man sige, at en *Hauntotopi* er en psykosfære forbundet til en fysisk repræsentation.

Hauntotopi er et mentalt grænseland, et para-sted, som indeholder uønskede spektrale elementer. Modsat de steder, der er overlagt forbundet til det spektrale, f.eks. hellige eller religiøse steder, så er *hauntotopien* en utilsigtet forbindelse mellem de strukturer, som udgør et egentligt sted og så en aflejningsgrund for "noget andet".

Hauntotopien gør det muligvis umuligt for det egentlige sted at blive utopisk – hvis ikke vi må anse utopia for den egentlige hjemløs?

///

I kælderen's fordelingsgange, mellem depoter og debris, bogkasser og kasserede bøger, egenrådige objekter og skrammel, ligger en mærkelig forsænkning. En ustabil zone i bygningens væren; et underligt porøst punkt, hvor fundamentet ikke helt slutter til, og den hermetiske orden virker postuleret. Et antirum med et principielt potentiale.

1) *Hauntotopien* er en manifestation af rumlig afvigelse og krise forbundet med en viden om undertrykkelsen af uønskede elementer og disses mulige fremkomst.

2) *Hauntotopien* er et vagt sted i både geografisk og temporal henseende. Den undviger en præcis og singulær tyding af funktion inden for et samfund, organisation eller sted. Den består af delfunktioner,

metalag og ufærdige betydningsdannelser, som muligvis stiller spørgsmålstejn ved sammenhængen af den kultur eller det sted, inden for hvilken den opstår.

3) En *Hauntotopi* er et hybridt rum, en tings- og rumliggørelse af en andethed eller spektralitet i et egentligt sted. Den udgør en para-kosmisk sammenblanding mellem mikro- og makrokosmos, som en psykologisk omskrivelse eller udvidelse af en fysisk geografi eller arkitektur dog uden at opløse dennes identitet.

4) *Hauntotopien* indgår i, men omgår også det som Foucault kalder for *heterokronier*, opdelt eller adskilte tids-rum, idet at den manifesterer sig som fortiden, der hjem søger samtiden og forbinder sig til fremtiden som en påmindelse om, at alle steder er modtagelige for tidens rov i tingene.

5) *Hauntotopien* forbinder sig til rum, der har et underliggende og forudsat system af åben- og lukkethed, af isolation og gennemtrængelighed. Vi kan aldrig interagere med selve det spektrale site, uanset ritual eller tilladelse; at komme dertil kræver en dekonstruktion af selve vores væren.

6) Man kunne sige, at *Hauntotopien* har en funktion i relation til alt det rum, der eksisterer omkring den. Dens rolle kan enten være en genfærdshukommelse, som en påmindelse om de aspekter af tid og illusion, der aflejrer sig i vores processuelle dannelse af et faktisk sted. Den kan også være et virkeligt rod i et faktisk sted, en modsætning til den omhyggelige organisation, vi pålægger geografi. En form for spøgelsesgrund, der indtrænger sig på denne rumlige udøvelse af magt, og vores ønske om organisation og fremskridt. Det er et rum, der ikke bare er "andet", men et rum ikke helt er der. *Hauntotopien* kunne betragtes som et liminalt eller marginalt psyko-sted, som kan fungere som et rum for overskridelse af og modstand mod en hegemonisk rummelig organisering.

7) *Hauntotopien* kunne også anses som et produkt af tid og sted, som er out-of-joint. Den er et spor, et mærke af fraværet af en tilstedeværelse, en manifestation af en altid allerede fraværende tilstedeværelse. I en vis forstand eksisterer *Hauntotopien* ikke undtagen i relation til andre steder.

Hauntotopien er mere en blikvinkel eller metode til at bruge ikke-steder som et værktøj for analyse af rum. Måske kan den bruges til at etablere en modsætning til den normative, disciplinære diskurs, men *Hauntotopien* er, som en rumlig form for kontra-diskurs, altid hjem søgt af institutionen.

Gentofte Hovedbibliotek hjem søger mig.